

Szimultán holdrajzolás

Május 24-én este mint ügyeletes bemutató siettem fel szeretett csillagvizsgálónkba. Rajtam kívül még Kárpáti Ádám barátom írta be magát aznapra a Polaris naptárába. Mire felértem, Ádám már be is állította az első negyed után egy nappal járó Holdat a csillagvizsgáló nagy refraktorának a látómezéjébe. Csodálatos látvány tárult a szemünk elé. Azt mindenki tudja, hogy a Hold még a leghitványabb távcsövekben is szép, nem hogy egy kiváló leképezésű 200/2470-es refraktorban. Szóval bámultuk a Holdat és vártuk a látogatókat. De ezen az estén senki sem jött fel. Ennek oka minden bizonnyal a bolond időjárásban keresendő, hiszen míg itt Óbudán egészen tűrhető ég alatt nézegettünk, addig Pestszentlőrincen zivatar tombolt. Ha már senki sem jön fel, észleljünk! Az első negyed környékén nagyon sok érdekes alakzat látszik a Holdon, nem is olyan könnyű kiválasztani az észlelendő célpontot. Ádám választása a Triesnecker-kráterre és a tőle keletre húzódó rianásrendszerre esett. A kráter szelenografikus koordinátái a következők: északi szélesség $4,2^\circ$, keleti hosszúság $3,6^\circ$. Tehát a lerajzolni kívánt Triesnecker-kráter és a rianásrendszer nagyjából a holdkorong közepén fekszik, a Sinus Medii északkeleti részén. Az észlelés időpontjában a terminátor már több mint 9° -kal haladta túl ezt a területet. A légköri nyugodtság a közepesnél kicsit jobbnak tűnt, az átlátszóság úgyszintén, felhőátvonulások csak ritkán zavartak. Ádám kezdte a rajzolást és a következőképpen írta le a látottakat:

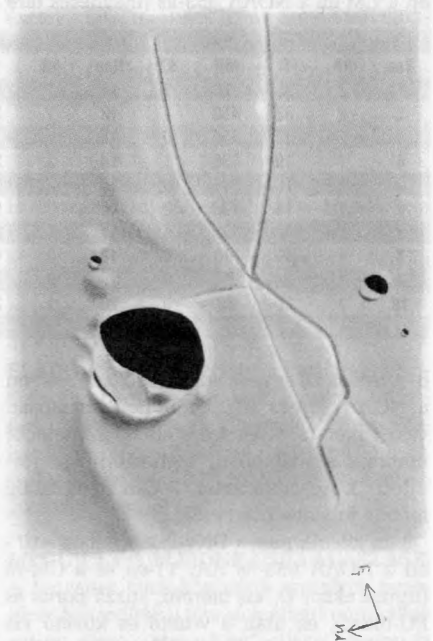
„A kráter nagyobb hányada árnyékban van, a megvilágított részén azonban több részlet is látható. A fény-árnyék határon két kiemelkedés is látszik, nem túl kontrasztosan. A belső perem ÉNy-i részén egy határozott törésvonal mutatkozik.

A krátertől É felé két kis gerincnyúlvány indul el párhuzamosan. Ugyanitt látható egy kerek, lapos kiemelkedés, ami megjele-

nésében egy dómra emlékeztet. Közvetlenül mellette egy kis kráter, ezt a Mondatlas nem kráterként jelöli.

A rianásrendszert a Triesnecker-kráter D-i peremével egy nem túl kontrasztos rianás köti össze. A rianások egy része nagyon határozottan látszik, más része kevésbé szembetűnő.

A rianásrendszertől D-re két kisebb kráter látható.”

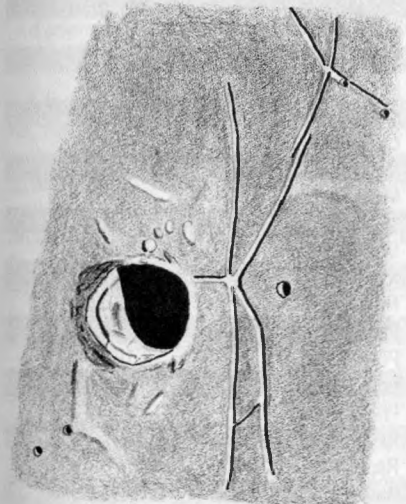
Kárpáti Ádám rajza (Polaris Csillagvizsgáló, 200/2470 refraktor, 275x, Colongitudo: $5,09^\circ$.)

Miután Ádám befejezte vázlatát, 18:30 UT-kor én is nekiláttam a rajzolásnak. Naplomba az alábbi leírás került. „A Triesnecker-kráter csodálatos, teraszos falszerkezetű klasszikus holdkráter. Belsejét az árnyék kb, 60%-ban fedi. Érdekes, hogy maga a kráter nem vet árnyékot nyugati irányban,

a nyugati lejtők inkább csak félárnyékban vannak. A rianások a krátertől keletre látszanak, a közepes ég ellenére meglepően jól. A rajzon csak a kráter és szűkebb környezete szerepel, az egész rianásrendszer lerajzolására nem vállalkoztam. Ennek az egymással párhuzamos és sokszor egymást keresztező vonalakkal álló rendszernek a legnagyobb csomópontja éppen a kráter közvetlen közelében található. Ebből a csomópontból egy rövid kis ág a Triesnecker-kráterhez vezet, melyet idáig még sohasem sikerült megpillantanom. A rianásrendszer legmarkánsabb ága az előbb említett csomópontból indul ki északra-keleti irányba. Érdekessége, hogy a csomóponttól kb. másfél kráterátmérőnyire, megkettőződik. A további részletek a rajzon láthatók."

A Triesnecker-kráter és rianásai, valamint a széles és feltűnő Hyginus-rianás. Ladányi Tamás felvétele (Castor Csillagvizsgáló, 250/3550 Cassegrain, 2006. február 5. 17:46 UT, Colongitudo: 358,72°)

Görgei Zoltán rajza (Polaris Csillagvizsgáló, 200/2470 refraktor, 275x Colongitudo: 5,31°)

A Rühl-féle Mondatlasszal (33. oldal) összehasonlítva a rajzokat jól látszik, hogy mennyi finom részlet maradt még rejtve szemünk előtt. Különösen a Triesnecker-krátertől északra, a K és a B jelű krátercsék közötti szakaszon. Itt nagyon sok ágra hasad a rianások rendszere, pontos megfigyelésükhöz rendkívül nyugodt légkör lenne szükséges.

Ladányi Tamás 2006. február 5-én, 17:46 UT-kor készített egy nagyon szép felvételt erről a területről 250/3550-es Cassegrain-reflektorával veszprémi magán-csillagvizsgálójából. A Hold colongitúdója a felvétel készítésének idején 358,72° volt, azaz mindössze 2°-kal haladta túl a terminátor a Triesnecker-krátert. A felvétel nagyon jó felbontású, egészen apró részletek is azonosíthatók rajta.

Bár a Triesnecker-rianás nem kistávcsöves objektum, 8–10 cm-es kiváló optikájú műszerekkel már érdemes próbálkoznunk megfigyelésével. Kistávcsöves célpont viszont a Hyginus-rianás, mely a Triesnecker-krátertől északra húzódik. Ezt a rianást már egy 5 cm-es refraktor is megmutatja. Mindkettő észleléséhez sok sikert kívánunk – első negyed és utolsó negyed tájékán...

Görgei Zoltán